

СЕКЦІЯ «КРАЇНОЗНАВСТВО»

УДК 339.9(410)

Дедков М. В.¹, Валєвський М. В.²

¹ канд. іст. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-219сп НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Великобританія - країна з сильно інтернаціоналізованою економікою, з великими міжнародними зв'язками у всьому світі. Її експорт товарів і послуг складає понад 32 % ВВП, імпорт дещо перевищує 33 %. На неї припадає близько 5 % усієї світової торгівлі. В останні десятиліття повністю змінилася історична залежність торгівлі Великобританії з країнами, що розвиваються (частка торгівлі з країнами, що розвиваються зменшилася з 37 % у 1955 р. до 11 % в 2019 р.); зменшилися (за об'ємом) і торговельні зв'язки з формальними домініонами Великобританії - Австралією, Новою Зеландією і Канадою, - на користь торгівлі з США, Японією, КНР і особливо з країнами - членами ЄС (близько 60 % всієї британської торгівлі припадає на країни Євросоюзу).

Товарна структура британської торгівлі також змінилася радикально. У 1950-х рр. Великобританія була по суті імпортером сировини (77 % імпорту в 1955 р. припадало на продовольство, сировинні (первинні) матеріали та нафту) і експортером готових товарів і виробів (80 % сукупного експорту). Хоча країна і залишається експортером готових товарів і виробів, але їх структура серйозно змінилася в зв'язку з розробкою нафти Північного моря.

У британській торгівлі промисловими товарами також відбулися суттєві зміни. Частка готових товарів і напівфабрикатів у сукупному експорті залишилась на рівні 1955 р. - трохи вище 80 %, але частка цих товарів у імпорті збільшилася від 23 до 83 % в 2018 і 2019 рр. Для британської торгівлі нині характерний в основному обмін промисловими товарами і послугами з іншими передовими промисловими країнами, у той час як на традиційні (колоніальні) товари з ЄС припадає менше 6 % всього імпорту. Таким чином, економіка стала більш вразлива щодо іноземної конкуренції, ніж у попередні десятиліття, що пов'язано з іншою головною тенденцією - поступовим зникненням виробничого надлишку. Знизилися в цілому міжнародні торгові позиції Англії - з 17 % світового експорту промислової продукції в 1960 р. до менш ніж 5 % в 2019 р.; в кінці другого десятиліття ХХІ ст. британська частка експорту вже менше, ніж у Німеччини (8 %) і Франції (7 %).

Зовнішні потоки портфельних інвестицій британських резидентів різко збільшилися у 1980-1990-х рр. і в 2001-2008 рр. Обсяг прямих іноземних

інвестицій також суттєво зріс (з 5 млрд. ф. ст. в 1983 р. до 62 млрд. ф. ст. у 2019 р.). Це сприяло значному збільшенню запасів закордонних активів, які перебувають у власності компаній Великобританії, які за обсягом займають четверте місце в світі.

Відповідно до своєї традиційної міжнародної ролі банкіра Великобританія є чистим позичальником у короткостроковому періоді і чистим кредитором у довгостроковому періоді. Довгострокове кредитування здійснюється переважно у формі портфельних і прямих інвестицій, обсяги яких збільшилися за останні десятиліття. Це дозволило Великобританії управляти дефіцитом поточного рахунку, не збільшуючи обсяг чистої іноземної заборгованості. Минулі роки показали, що британський фунт стерлінгів - досить стійка валюта, яка виконує частково функції світової резервної валюти.

Одна з найбільш розвинутих форм зовнішньоекономічних зв'язків Великобританії – діяльність на ринку капіталу. Якщо раніше капіталовкладення спрямовувались до колоніальних країн, то нині і до країн ЄС та інших економічно розвинутих держав світу. Головні експортери капіталу – потужні монополії і транснаціональні компанії, одержувачі - підприємства і галузі, що забезпечують Великобританію сировиною і продовольством. Водночас господарство Великобританії багато в чому залежить від іноземних інвестицій, серед яких переважають інвестиції США (2/3) та західноєвропейських країн.

Зовнішня торгівля, незважаючи на зниження частки у світовому торговельному обороті, залишається важливою складовою господарської діяльності країни. Для неї характерним є дефіцит торгового балансу. Близько третини продукції імпортується.

За даними британської статистики за підсумками 2019 р товарообіг Великобританії з країнами світу склав 762,6 млрд. дол. США (569,1 млрд. ф. ст.) (збільшення в порівнянні з 2018 роком на 8,4 %):

- британський експорт - 322,1 млрд. дол. США (приріст - 11,5 %);
- британський імпорт - 440,5 млрд. дол. США (приріст - 12,2 %);
- сальдо торгового балансу для Великобританії склалося від'ємним і

склало 118,4 млрд. дол. США.

Провідними партнерами Великобританії за обсягом товарообігу за підсумками 2019 р. є , США, Нідерланди, КНР, Франція.

Найбільшими партнерами Великобританії з експорту за підсумками 2019 р. є США, ФРН, Нідерланди, Франція, КНР.

Основні статті експорту Великобританії за підсумками 2019 р.:

- 14,6 % реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої, їх частини;

- 11,4 % засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя;
- 10,7 % дорогоцінні камені, дорогоцінні метали, перли;
- 9,0 % мінеральне паливо, нафта та продукти її переробки;
- 6,4 % фармацевтична продукція.

Найбільшими партнерами Великобританії за імпортом є також ФРН, США, Нідерланди, КНР, Франція.

Основні статті імпорту Великобританії 2019 р.:

- 12,7 % реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої, їх частини;
- 11,6 % засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя;
- 10 % паливо мінеральне, нафта та продукти її перегонки;
- 9 % електричне обладнання та його компоненти;
- 6 % дорогоцінні метали, камені і вироби з них.

Велика Британія завжди мала особливу позицію з-поміж членів Європейського Союзу. Дистанціювання від прямої участі в європейському об'єднанні давало можливість Британії виконувати роль своєрідного моста між Європою і Сполученими Штатами.

На зовнішню політику Великої Британії традиційно впливали три головних фактори: відносно ізольоване географічне положення, консерватизм і традиціоналізм, що виявлявся в усіх аспектах суспільно-політичного життя, високий ступінь залежності зовнішньополітичного курсу Великої Британії від США.

США й досі відіграє роль дуже важливого зовнішньополітичного партнера Сполученого Королівства. Однак у тандемі нині є певні розходження в питаннях зовнішньої політики, зокрема, щодо Росії (Трампа активно підозрюють у симпатії до Путіна), ядерної угоди з Іраном і НАТО.

23 червня 2016 року британці зробили свій вибір на користь виходу з Європейського Союзу. Однак, попри нереалізовані в складі ЄС лідерські амбіції і намагання протистояти лідерству Франції та Німеччини, вибір британського суспільства все ж був обумовлений економічними та соціальними факторами. Вихід Британії з ЄС відбудеться опівночі 31 січня 2020 року. Перехідний період триватиме до 31 грудня 2020 року. На час перехідного періоду дія всіх законів ЄС буде розповсюджуватися на Велику Британію. Країна залишатиметься у Митному союзі ЄС із вільним рухом товарів, осіб, послуг і капіталів.

Загалом серед можливих і найбільш відчутних ефектів виходу з ЄС для Лондона можна назвати:

- 1) втрати у валютно-фінансовій сфері (послаблення позицій столиці як світового фінансового центру; скорочення обсягів фінансових послуг, що

надаються резидентам ЄС; послаблення фунта через загальну економічну та політичну нестабільність);

2) втрати у внутрішньоєвропейській торгівлі – через скасування вільного руху товарів та послуг;

3) дефіцит зовнішнього інвестування (збільшення відтоку іноземних інвестицій, виведення центральних офісів провідних ТНК з Великобританії, погіршення показників національних ТНК, орієнтованих на внутрішньоєвропейський ринок;

4) проблеми на ринку праці та загострення демографічних проблем (зростання безробіття внаслідок згорання мереж міжнародних компаній та компаній з ЄС, сповільнення росту або зниження середнього рівня заробітних плат, скорочення імміграції та брак висококваліфікованих працівників молодого віку, загострення проблеми старіння населення);

5) загострення внутрішньополітичних проблем, пов'язаних зі зміною політичного керівництва та нерівномірним прийняттям рішення про вихід (керівництво Шотландії виступає за проведення референдуму про вихід зі складу Сполученого Королівства та продовження членства у ЄС).

У цілому можна констатувати, що Сполучене Королівство залишається великою державою та постійним членом Ради Безпеки ООН, членом-засновником G7, G8, G20, НАТО, ОЕСР, СОТ, Ради Європи, ОБСЄ та Співдружності Націй. Велика Британія була членом Європейського Союзу, зараз триває процедура виходу з ЄС. Велика Британія не полишає амбіцій відігравати якщо не провідну, то важливу роль на Європейському континенті.

Вихід Великобританії зі спільного ринку неодмінно відобразиться на політичній та економічній сторонах і може привести до значних геоекономічних і геополітичних змін, а саме покращення взаємовідносин між ЄС та Російською Федерацією, оскільки Велика Британія була найбільш потужним опонентом Росії у складі Союзу. У зовнішній політиці Великої Британії на сучасному етапі превалює тема «брекзиту» та пошуку нового формату співпраці країни з рештою Європи.